

Державне регулювання ринків фінансових послуг

Фінансові компанії

Жила Надія Михайлівна

До ринків фінансових послуг належать професійні послуги на ринках:

- Банківських послуг
- Операцій з цінними паперами
- Страхових послуг
- Інвестиційних послуг
- Інших видах ринків, що забезпечують обіг фінансових активів

Учасники ринку фінансових послуг

- особи, які відповідно до закону мають право надавати фінансові послуги на території України;
- особи, які провадять діяльність з надання посередницьких послуг на ринках фінансових послуг;
- об'єднання фінансових установ, включені до реєстру саморегулівних організацій, що ведеться органами, які здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг;
- споживачі фінансових послуг.

Законами з питань регулювання окремих ринків фінансових послуг можуть визначатися інші учасники ринків фінансових послуг.

Закон України „Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”:

регулює відносини, що виникають між учасниками ринків фінансових послуг під час здійснення операцій з надання фінансових послуг.

- **Відносини, що виникають у зв'язку з функціонуванням фінансових ринків та наданням фінансових послуг споживачам, регулюються:**

Конституцією України,

Законом України „Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”,

іншими законами України з питань регулювання ринків фінансових послуг,

прийнятими згідно з цими законами нормативно-правовими актами.

Цілі і завдання Нацкомфінпослуг

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг має забезпечувати:

- Захист інтересів споживачів фінансових послуг.
- Додержання учасниками ринків фінансових послуг вимог законодавства.
- Створення сприятливих умов для розвитку та функціонування ринків фінансових послуг.

Завдання Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг:

- Додержання учасниками ринків фінансових послуг вимог законодавства.
- Запобігання монополізації та створення умов для розвитку добросовісної конкуренції на ринках фінансових послуг.
- Контроль за прозорістю та відкритістю ринків фінансових послуг.

Яким законом закріплено повноваження та відповідальність Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України?

- Закон України „Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг“.

Розпорядчий документ, яким Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг встановлює нормативно-правові вимоги до учасників ринку фінансових послуг:

- Розпорядження

Фінансова установа

- юридична особа, яка відповідно до закону
- надає одну чи декілька фінансових послуг,
- а також інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг, у випадках, прямо визначених законом,
- та внесена до відповідного реєстру в установленому законом порядку.

До фінансових установ належать

- банки,
- кредитні спілки,
- ломбарди,
- лізингові компанії,
- довірчі товариства,
- страхові компанії,
- установи накопичувального пенсійного забезпечення,
- інвестиційні фонди
- компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг, а у випадках, прямо визначених законом, - інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг;

Суб'єкти нагляду Нацкомфінпослуг

Небанківські фінансові установи та небанківські фінансові групи - суб'єкти господарювання, діяльність яких регулює Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг

Небанківська фінансова група це - група юридичних осіб, які мають спільного контролера (крім банку), що складається з двох або більше фінансових установ, у якій небанківська фінансова установа (небанківські фінансові установи) здійснює переважну діяльність;

Нагляд на консолідованій основі – це нагляд за фінансовими групами з метою забезпечення стабільності фінансової системи та обмеження ризиків, на які наражається фінансова установа внаслідок участі у фінансовій групі, шляхом регулювання, моніторингу та контролю ризиків фінансової групи;

Орган, який здійснює нагляд на консолідованій основі за небанківськими фінансовими групами, переважна діяльність у яких здійснюється фінансовими установами, нагляд за якими здійснює Уповноважений орган: Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг;

Небанківська фінансова холдингова компанія: фінансова холдингова компанія, переважною діяльністю фінансових установ, які

Фінансова послуга

- операції з фінансовими активами,
- що здійснюються в інтересах третіх осіб
- за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, - і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів,
- з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів;

Фінансовими вважаються такі

ПОСЛУГИ:

- 1) випуск платіжних документів, платіжних карток, дорожніх чеків та/або їх обслуговування, кліринг, інші форми забезпечення розрахунків;
- 2) довірче управління фінансовими активами;
- 3) діяльність з обміну валют;
- 4) залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо наступного їх повернення;
- 5) фінансовий лізинг;
- 6) надання коштів у позику, в тому числі і на умовах фінансового кредиту;
- 7) надання гарантій та поручительств;
- 8) переказ коштів;
- 9) послуги у сфері страхування та у системі накопичувального пенсійного забезпечення;
- 10) професійна діяльність на ринку цінних паперів, що підлягає ліцензуванню;
- 11) факторинг;
- 11-1) адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах;
- 12) управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю відповідно до [Закону України "Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю"](#)
- 13) операції з іпотечними активами з метою емісії іпотечних цінних паперів;
- 14) банківські та інші фінансові послуги, що надаються відповідно до [Закону України "Про банки і банківську діяльність"](#) 14) банківські та інші фінансові послуги, що надаються відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність". { в редакції Закону [№ 643-14](#) 14) банківські та інші фінансові послуги, що надаються відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність". { в редакції Закону [№ 643-VII](#) 14) банківські та інші фінансові послуги, що надаються відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність". { в редакції Закону [№ 643-VII від 10.10.2013](#) }

Фінансові активи

згідно із Законом України „Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”:

- Кошти,
- цінні папери,
- боргові зобов'язання та
- право вимоги боргу, що не віднесені до цінних паперів;

Державне регулювання ринків фінансових послуг здійснюється:

- щодо ринку банківських послуг - Національним банком України;
- щодо ринків цінних паперів та похідних цінних паперів (деривативів) - Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку
- щодо інших ринків фінансових послуг - національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

Антимонопольний комітет України та інші державні органи здійснюють контроль за діяльністю учасників ринків фінансових послуг та отримують від них інформацію у межах повноважень, визначених законом.

Державне регулювання ринків фінансових послуг здійснюється:

- **Національним банком України; Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.**

Державне регулювання діяльності з надання фінансових послуг здійснюється

ШЛЯХОМ:

- 1) - ведення державних реєстрів фінансових установ
 - ведення реєстрів осіб, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги,
 - ліцензування діяльності з надання фінансових послуг;
- 2) нормативно-правового регулювання діяльності фінансових установ;
- 3) нагляду за діяльністю учасників ринків фінансових послуг (крім споживачів фінансових послуг);
- 4) застосування уповноваженими державними органами заходів впливу;
- 5) проведення інших заходів з державного регулювання ринків фінансових послуг.

Суміщення фінпослуг

Право встановлювати обмеження для учасників ринку фінансових послуг щодо суміщення надання різних фінансових послуг має:

- Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

Державний реєстр фінансових установ це:

система одержання, накопичення,
зберігання, захисту, використання та
поширення адміністративної інформації
(даних) про фінансову установу;

(Розпорядження №41 ДФП)

**Яка норма (загальна чи спеціальна) застосовується
при конкуренції загальної та спеціальної норми,
яка прописана в актах державних органів рівної
юридичної сили?**

- спеціальна норма;

Підстави для переоформлення свідоцтва про реєстрацію фінансової установи:

- Зміна найменування, якщо ця зміна не пов'язана з її реорганізацією,
- зміна місцезнаходження фінансової установи;

У додаток до Свідоцтва відповідно до встановлених законодавством обмежень на суміщення діяльності з надання певних видів фінансових послуг Нацкомфінпослуг вносить такі види послуг:

- надання фінансових кредитів за рахунок власних коштів;
- фінансовий лізинг;
- факторинг;
- надання поручительств;
- надання гарантій;
- надання позик;
- залучення фінансових активів юридичних осіб із зобов'язанням щодо наступного їх повернення;
- операції з іпотечними активами з метою емісії іпотечних цінних паперів.

Фінансовій установі - ліцензіату додаток до Свідоцтва не видається.

Розп. №41

Обов'язковість ліцензування

1) страхової діяльності;

2) діяльності з надання послуг накопичувального пенсійного забезпечення;

3) надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів;

4) діяльності з надання будь-яких фінансових послуг, що передбачають пряме або опосередковане залучення фінансових активів від фізичних осіб.

Умови початку діяльності

1. Юридична особа, яка має намір надавати фінансові послуги, зобов'язана звернутися до відповідного органу державного регулювання ринків фінансових послуг протягом тридцяти календарних днів з дати державної реєстрації для **включення її до державного реєстру фінансових установ.**
2. **У разі якщо** відповідно до закону надання певних фінансових послуг **потребує ліцензування**, фінансова установа **має право на здійснення таких послуг лише після отримання відповідних ліцензій.**

Фінансова установа може розпочати надання фінансових послуг, лише якщо:

- 1) облікова і реєструюча система відповідає вимогам, встановленим нормативно-правовими актами;
- 2) внутрішні правила фінансової установи, узгоджені з вимогами законів України та нормативно-правових актів державних органів, що здійснюють регулювання та нагляд за ринками фінансових послуг;
- 3) професійні якості та ділова репутація персоналу відповідають встановленим законом вимогам.

Капітал ФК

Розмір власного капіталу фінансової компанії на дату подання заяви про внесення до Державного реєстру фінансових установ повинен становити:

- не менше ніж **3 млн грн** для заявників, які планують надавати **один вид фінансових послуг** або
- не менше ніж **5 млн грн** для заявників, які планують надавати **два та більше видів фінансових послуг**;
- не менш ніж **7 млн грн.** для заявників, які планують надавати фінансові послуги **через відокремлені підрозділи**

Вимоги до статутного капіталу

ЗУ «Про фінансові послуги...»

- статутний (складений) капітал повинен бути сплачений у грошовій формі та розміщений на банківських рахунках комерційних банків,
- Юридична чи фізична особа, яка має намір набути істотної участі у фінансовій установі або збільшити її таким чином, що зазначена особа буде прямо чи опосередковано володіти або контролювати 10, 25, 50 і 75 відсотків статутного (складеного) капіталу такої фінансової установи чи права голосу придбаних акцій (часток) в органах фінансової установи, зобов'язана отримати письмове погодження органу, який здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг
- Для отримання такого погодження відповідна юридична чи фізична особа (заявник) подає органу, який здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг, інформацію.

Орган **відмовляє** у видачі письмового погодження щодо істотної участі у фінансовій установі у разі, коли

- 1) заявником подано **неповний пакет документів**, або недостовірну інформацію чи подані документи не відповідають вимогам законодавства;
- 2) заявник має непогашену або незняту **судимість**.

Якщо заявник є юридичною особою, зазначена вимога поширюється на членів виконавчого органу і наглядової ради такої юридичної особи, а також на власників істотної участі у фінансовій установі, які є фізичними особами;

- 3) **ділова репутація** або фінансовий стан заявника не відповідає вимогам, установленим законодавством;
- 4) у заявника **відсутні власні кошти** в обсязі, необхідному для набуття або збільшення істотної участі, та/або ним не підтверджено джерела походження коштів, що вносяться до статутного (складеного) капіталу;
- 5) заявник згідно з поданими документами **не відповідає вимогам законодавства**;
- 6) органами Антимонопольного комітету України заборонено концентрацію як таку, що призводить до **монополізації** чи суттєвого обмеження конкуренції на всьому ринку чи в значній його частині;
- 7) набуття чи збільшення істотної участі заявника у фінансовій установі **загрожуватиме інтересам вкладників** та/або інших кредиторів такої фінансової установи, розвиткові конкурентного середовища.

У разі коли особа набуває істотної участі без погодження органу регулювання

- зазначена особа **не має права** прямо чи опосередковано, повністю чи частково **користуватися правом голосу** придбаних акцій (часток) та брати будь-яким чином участь в управлінні фінансовою установою.

У разі **виявлення** органом регулювання **факту** набуття особою істотної участі без отримання письмового погодження зазначений **орган призначає** у двотижневий строк **довірену особу**, якій передається право брати участь у голосуванні.

Довірена особа призначається **з числа осіб, запропонованих фінансовою установою**, на період до усунення порушення вимоги, визначеної частиною п'ятою цієї статті.

Рішення загальних зборів учасників, прийняті з порушенням цих вимог не мають юридичної сили.

Заходи впливу,

які Нацкомфінпослуг може застосовувати відповідно до
законодавства

- розпорядження про усунення порушень законодавства;
- накладення штрафів;
- зупинення (анулювання) дії ліцензій;
- виключення з Державного реєстру фінансових установ та анулювання свідоцтва про реєстрацію фінансової установи;
- відсторонення керівництва та призначення тимчасової адміністрації;
- затвердження плану відновлення фінансової стабільності;

Штрафні санкції, що застосовуються Уповноваженим органом до учасників ринків фінансових послуг (крім споживачів)

- **за провадження діяльності на ринках фінансових послуг, для якої законом встановлені вимоги щодо одержання ліцензії та\або реєстрації, без відповідної ліцензії та\або реєстрації: У розмірі від 1000 до 10000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;**
- **за неподання, несвоєчасне подання або подання завідомо недостовірної інформації: У розмірі від 100 до 2000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;**
- **за ухилення від виконання або несвоєчасне виконання розпорядження, рішення Уповноваженого органу про усунення порушення щодо надання фінансових послуг: У розмірі від 100 до 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;**

Відповідальність за адміністративні правопорушення

- зокрема проведення операцій на ринках фінансових послуг, для яких законом встановлені вимоги щодо одержання ліцензії та/або реєстрації, без відповідної ліцензії та/або реєстрації тягне за собою:

Накладення на посадову особу штрафу в розмірі від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

зокрема неподання, несвоєчасне подання або подання завідомо недостовірних відомостей Уповноваженому органу тягне за собою: Накладення на посадову особу штрафу в розмірі від 50 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

зокрема ухилення від виконання або несвоєчасне виконання розпорядження, рішення Уповноваженого органу тягне за собою: Накладення на посадову особу штрафу в розмірі від 20 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

Уповноважений орган має право проводити в межах своїх повноважень перевірку

- Учасників ринків фінансових послуг (крім споживачів), їх афілійованих та споріднених осіб;
- **Афілійована особа** – це юридична особа, в статутному (складеному) капіталі якої фінансова установа має істотну участь або яка має істотну участь у статутному (складеному) капіталі фінансової установи;

Види перевірок:

- За способом проведення залежно від місця проведення перевірки – безвиїзні та виїзні (інспекції),
- за періодичністю проведення залежно від підстави проведення перевірки – планові та позапланові;
- залежно від переліку питань, які перевіряються, - комплексна, тематична

Захист персональних даних

Закон, що регулює відносини, пов'язані із захистом персональних даних: Закон України «Про захист персональних даних»

База персональних даних:

- Заміна процедури державної реєстрації баз персональних даних на повідомлення про обробку персональних даних з 1 січня 2014 року

Право на обробку персональних даних надано:

- Володільцю бази персональних даних за законом або за згодою суб'єкта персональних даних.

Володілець персональних даних повідомляє

Уповноваженого з прав людини про обробку персональних даних, яка становить особливий ризик для прав і свобод суб'єктів персональних даних, упродовж тридцяти робочих днів з дня початку такої обробки.

Обробка персональних даних, яка становить особливий ризик для прав і свобод суб'єктів персональних даних -

Обробка персональних даних, що становить особливий ризик для прав і свобод суб'єктів – це будь-яка дія або сукупність дій, а саме збирання, реєстрація, накопичення, зберігання, адаптування, зміна, поновлення, використання і поширення (розповсюдження, реалізація, передача), знеособлення, знищення, у тому числі з використанням інформаційних (автоматизованих) систем, яка здійснюється відносно персональних даних про:

- - расове, етнічне та національне походження;
- - політичні, релігійні або світоглядні переконання;
- - членство в політичних партіях та/або організаціях, професійних спілках, релігійних організаціях чи в громадських організаціях світоглядної спрямованості;
- - стан здоров'я;
- - статеве життя;
- - біометричні дані;
- - генетичні дані;
- - **притягнення до адміністративної чи кримінальної відповідальності;**
- - застосування щодо особи заходів в рамках досудового розслідування;
- - вжиття щодо особи заходів, передбачених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність»;
- - вчинення щодо особи тих чи інших видів насильства;
- - **місцеперебування та/або шляхи пересування особи.**

Не повідомляємо, якщо обробка необхідна для реалізації прав та виконання обов'язків володільця персональних даних **у сфері трудових правовідносин** відповідно до закону.

Які дії заборонено здійснювати ФУ в рамках запобігання легалізації та відмиванню доходів одержаних злочинним шляхом :

- вступати в договірні відносини з анонімними особами;
- відкривати та вести анонімні (номерні) рахунки;
- вступати в договірні відносини з клієнтами - юридичними чи фізичними особами у разі, якщо виникає сумнів стосовно того, що особа виступає не від власного імені;

(ст. 18 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»)

Відповідно до Закону України „Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»“ суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний ідентифікувати особу:

- Яка здійснює фінансову операцію.
- Від імені якої здійснюється фінансова операція.
- Яка є вигодоодержувачем за фінансовою операцією.

Збір інформації для ідентифікації клієнта

ФУ має право для ідентифікації клієнта - фізичної особи здійснити збір інформації про таку особу без її попередньої згоди:

- в органів державної влади,
- банків,
- інших юридичних осіб,
- здійснити самостійний збір інформації;

(ст. 18 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»)

Нацкомфінпослуг може проводити такі перевірки:

- залежно від місця проведення перевірки - виїзна, безвиїзна;
- залежно від підстави проведення перевірки - планова, позапланова;
- залежно від переліку питань, які перевіряються, - комплексна, тематична.

Про забезпечення реалізації персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)

Відповідно до [статті 4](#) Відповідно до статті 4 Закону України „Про санкції”, Указу Президента України від 16 вересня 2015 року [№ 549](#) «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року

1. Фінансовим установам та страховим посередникам, нагляд за якими здійснює Нацкомфінпослуг:

- 1) **у місячний строк** із дня набрання чинності цим розпорядженням надати до Нацкомфінпослуг відомості про наявність серед фізичних та юридичних осіб, зазначених у [рішенні Ради національної безпеки і оборони України від 02 вересня 2015 року](#), до яких застосовано санкції «зупинення фінансових операцій», «запобігання виведенню капіталів за межі України», «зупинення виконання економічних та фінансових зобов'язань (заборона надавати кредити, позики, фінансову допомогу, гарантії; заборона здійснювати кредитування через купівлю цінних паперів; заборона придбання цінних паперів)», «зупинення виконання економічних та фінансових зобов'язань», кінцевих бенефіціарів фінансових установ та страхових посередників станом на дату подання інформації Нацкомфінпослуг;
- 2) **у місячний строк** із дня набрання чинності цим розпорядженням надати до Нацкомфінпослуг відомості про наявність ділових контактів з фізичними та юридичними особами, зазначеними у санкційному списку, до яких застосовано санкції «зупинення фінансових операцій», «запобігання виведенню капіталів за межі України», «зупинення виконання економічних та фінансових зобов'язань (заборона надавати кредити, позики, фінансову допомогу, гарантії; заборона здійснювати кредитування через купівлю цінних паперів; заборона придбання цінних паперів)», «зупинення виконання економічних та фінансових зобов'язань», станом на дату подання інформації Нацкомфінпослуг;
- 3) **щомісяця до 10 числа місяця, наступного за звітним, надавати до Нацкомфінпослуг відомості про спроби проведення фінансових операцій фізичними та юридичними особами, зазначеними у санкційному списку**, до яких застосовано санкції «зупинення фінансових операцій», «запобігання виведенню капіталів за межі України», «зупинення виконання економічних та фінансових зобов'язань (заборона надавати кредити, позики, фінансову допомогу, гарантії; заборона здійснювати кредитування через купівлю цінних паперів; заборона придбання цінних паперів)», «зупинення виконання економічних та фінансових зобов'язань»;
- 4) **відмовитися від встановлення ділових контактів з особами, зазначеними в санкційному списку**, до яких застосовано санкцію «заборона на встановлення ділових контактів»;
- 5) **зупинити проведення фінансових операцій особам, зазначеним у санкційному списку**, до яких застосовано санкцію «зупинення фінансових операцій»;
- 6) **зупинити виконання фінансових зобов'язань на користь осіб, зазначених у санкційному списку**, до яких застосовано санкцію «зупинення виконання економічних та фінансових зобов'язань», - у повному обсязі, а на користь осіб, до яких застосовано санкцію «зупинення виконання економічних та фінансових зобов'язань (заборона надавати кредити, позики, фінансову допомогу, гарантії; заборона здійснювати кредитування через купівлю цінних паперів; заборона придбання цінних паперів)», - в частині переліку заходів, визначених санкцією: надання кредитів, у тому числі через купівлю цінних паперів, позик, фінансової допомоги, гарантій; придбання цінних паперів.